

Zasady pisowni słownictwa religijnego
Red. Renata Przybylska i Wiesław Przyczyna. Tarnów 2004

Staraniem Komisji Języka Religijnego Rady Języka Polskiego przy Prezydium Polskiej Akademii Nauk ukazała się niezwykle cenna i potrzebna publikacja *Zasady pisowni słownictwa religijnego* pod redakcją Renaty Przybylskiej i ks. Wiesława Przyczyny. Stanowi ona zwarty, przejrzyste opracowany i opatrzone licznymi przykładami zbiór reguł rządzących pisownią słownictwa religijnego. Zamieszczone w publikacji ustalenia zostały wypracowane przez przedstawicieli dwóch zespołów: Komisji Języka Religijnego Rady Języka Polskiego oraz Komisji Ortograficzno-Onomastycznej Rady Języka Polskiego. Dodatkowo, co istotne, propozycje rozstrzygnięć normatywnych były konsultowane z Radą Naukową Konferencji Episkopatu Polski oraz przesłane do Komisji Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów.

Opracowane zasady porządkują – ujednolicają, uściślają i uzasadniają – istniejące do tej pory przepisy ortograficzne dotyczące słownictwa religijnego. Przede wszystkim, co jest uzasadnione, skoncentrowano się na dopracowaniu reguł motywowanych zasadą konwencjonalną. Zdecydowana większość ustaleń dotyczy zapisu wielką i małą literą (m.in. pisownia nazw osobowych, nazw świąt i dni świątecznych, nazw obrzędów, zabaw i zwyczajów, nazw okresów liturgicznych, nabożeństw, sakramentów świętych, nazw budynków i obiektów, nazw wydarzeń zbawczych, pojęć religijnych). Zostały one zamieszczone w rozdziale pierwszym, w którym rzetelnie i precyzyjnie omówiono aż 21 szczegółowych reguł ortograficznych. Nie tylko wskazano, jak należy zapisywać poszczególne grupy wyrazów, ilustrując poszczególne ustalenia trafnie dobranym materiałem językowym, ale także zestawiono reguły użycia wielkiej i małej litery w zakresie terminologii religijnej z zasadami zawartymi w *Wielkim słowniku ortograficznym PWN* pod redakcją Edwarda Polańskiego. Warto

podkreślić, że wszystkie zasady pisowni słownictwa religijnego są jednoznaczne i zwięzłe, zawsze podane w formie twierdzącej, por.: „Nazwy obrzędów, zabaw i zwyczajów związanych z danym świętem piszemy małą literą, np. *andrzejki, mikołajki, pawelki, dyngus, lany poniedziałek, gwiazdka, emaus* (odpust w Krakowie)”. „Wielkimi literami zapisujemy kościelne (liturgiczne) nazwy świąt i uroczystości. Wyrazy: *święto, dzień, uroczystość* zapisujemy małą literą, jeśli nie są integralną częścią nazwy (mogą być pominięte, a nazwa będzie zrozumiała), w przeciwnym wypadku stosujemy wielką literę: *uroczystość Zmartwychwstania Pańskiego* (= *święta Wielkanocy* albo *święta Wielkiejnocy*), *uroczystość Narodzenia Pańskiego* (= *święta Bożego Narodzenia*), *uroczystość Objawienia Pańskiego* (= *święto Trzech Króli*), *dzień Pięćdziesiątnicy* (= *uroczystość Zesłania Ducha Świętego*), *uroczystość Najświętszego Ciała i Krwi Chrystusa* (= *święto Bożego Ciała*), *uroczystość Świętej Bożej Rodzicielki*, *uroczystość Wszystkich Świętych*, *uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny*, *uroczystość Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny*, *niedziela Miłosierdzia, święto Reformacji* (u protestantów)”. „Zestawienie *święty mikołaj*, jak i sam wyraz *mikołaj* pisze się małą literą, jeśli nie chodzi o konkretnego świętego, lecz o figurę lub postać związaną z obyczajem obdarowywania dzieci prezentami, np. *W prezencie otrzymał mikołaja, Wynajął (świętego) mikołaja, Tata przebrał się za (świętego) mikołaja, Przed świętami na ulicach i w supermarketach pojawia się mnóstwo (świętych) mikołajów*”. W przypadku rozstrzygnięć wariantywnych podano dwie możliwości zapisu – bardziej zalecany (zawsze na pierwszym miejscu) i możliwy, dopuszczalny, np. ze względów emocjonalnych, religijnych, por.: „Nazwy okresów liturgicznych piszemy w zasadzie małą literą, np. *adwent, wielki post, okres wielkanocny* (= *okres pięćdziesiątnicy paschalnej*), *okres zwykły, oktawa, nowenna, dni kwartalne* (= *suche dni*), *triduum*. Możliwe jest też użycie wielkiej litery ze względów religijnych w wypadku okresów: *Wielki Post* i *Adwent*, które w roku kościelnym należą do tzw. okresów mocnych, czyli szczególnie ważnych”. Nazwy godności, tytułów, urzędów kościelnych „piszemy zasadniczo małą literą, np. *ojciec, ksiądz, papież, biskup, prymas, kanonik, prałat, archimandryta, wikary, nuncjusz, przeor, przeorysza, proboszcz, prowincjał* (z wyjątkiem tekstów okolicznościowych, listów itd. – wówczas stosujemy wielką literę ze względów grzecznościowych lub emocjonalnych)”.

Trzeba w tym miejscu zaznaczyć, że niektóre przyjęte reguły odbiegają od tych zawartych w *Wielkim słowniku ortograficznym PWN*. W takiej sytuacji to nowe ustalenia mają ostatecznie moc obowiązującą (np. obecnie powinniśmy zapisać *Niedziela Wielkanocna, Środa Popielcowa*, a nie *niedziela wielkanocna, środa popielcowa*).

W części drugiej (o mniejszej objętości) zamieszczono rozstrzygnięcia innych problemów poprawnościowych, dotyczące między innymi pisowni skrótów, użycia łącznika w nazwach dwuczłonowych, postaci słowotwórczej wy-

razów, odmiany wyrazów, budowy konstrukcji składniowych. Zostały one opracowane równie starannie, jak te omówione w rozdziale pierwszym.

Zasadniczą część *Zasad pisowni słownictwa religijnego* uzupełnia *Indeks cytowanych przykładów*, który ułatwia czytelnikowi korzystanie z publikacji i pozwala na szybkie odnalezienie potrzebnej reguły lub szukanego ortogramu.

Omawiana publikacja adresowana jest nie tylko do osób zajmujących się na co dzień językiem religijnym (teolodzy, językoznawcy). Zaznajomić się z nią powinni duchowni, dziennikarze, zatrudnieni w prasie i innych mediach wyznaniowych, studenci, uczniowie, a przede wszystkim nauczyciele (katecheci i poloniści), na których spoczywa obowiązek troski o piękno i poprawność polszczyzny oraz obowiązek rozpowszechniania reguł poprawnościowych.

Danuta Krzyżyk